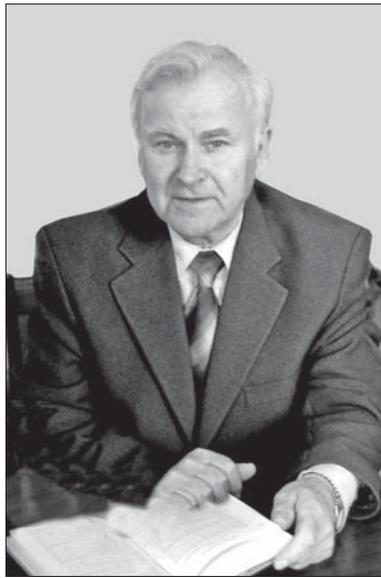

УДК 811.161.2'06'38

**БАГАТОГРАННІСТЬ ОСОБИСТОСТІ:
НАУКОВЕЦЬ, ПЕДАГОГ, ПОЕТ
(до ювілею професора В.С. Калашника)**

3 липня 2016 р. виповнилося 80 років Володимирові Семеновичу Калашнику — знаному в Україні мовознавцеві, доктору філологічних наук, професорові, академіку АН ВШ України, дійсному члену УВАН (США).

Вибір майбутнього фаху для Володимира Калашника не був випадковим: хлопець виростав у сім'ї сільського вчителя, у якій шанували книгу, українське слово, працю педагога. Навчання в університеті припало на нелегкі повоєнні 50-ті роки.

Після закінчення 1958 р. філологічного факультету Харківського університету Володимир Семенович кілька років учителює, працює директором школи в м. Барвінкове на Харківщині. Потім — аспірантура, після закінчення якої і дотепер викладає на кафедрі української мови. Уся наукова, викладацька та громадська діяльність В.С. Калашника пов'язана з філологічним факультетом Каразінського університету та рідною кафедрою, завідувачем якої він був протягом 25 років (1986—2011).

© М.І. ФІЛОН, Г.А. ГУБАРЕВА, 2016

Серед наукових зацікавлень Володимира Калашника особливе місце належить дослідженню мови художньої літератури. Саме з вивчення проблем перекладу художнього тексту розпочався шлях молодого науковця в українську філологію. 1973 р. В.С. Калашник успішно захистив кандидатську дисертацію, присвячену експресивно-емоційним аспектам відтворення мовного стилю в процесі перекладу (на матеріалі українських перекладів ранніх творів М. Горького). Перекладознавство стало одним із дослідницьких напрямів наукової діяльності ювіляра, про що свідчать численні розвідки різних років («Струни перекладацької ліри (з творчої майстерні Романа Лубківського)» (у співавторстві з Л.Ф. Тарасовим, 1987), «Пушкінські сонети в перекладі Дмитра Павличка» (1999), «Про адекватність і безеквівалентність у художньому перекладі (спостереження над мовою детективних оповідань Едгара По в українських перекладах)» (у співавторстві з Г.В. Яновською, 2008) та ін.).

Одним із провідних аспектів наукової діяльності В.С. Калашника є, без сумніву, вивчення художнього слова в різних його вимірах. Вагомими для розвитку української лінгвопоетики та лінгвостилістики стали монографія В.С. Калашника «Фразотворення в українській поетичній мові радянського періоду: семантико-типологічний аспект» (1985) та захищена на її основі 1992 р. докторська дисертація «Українська поетична фразеологія і афористика поетичної мови пожовтневого періоду». У цих працях чи не вперше в українському мовознавстві дослідник обґрунтував і продуктивно розробив проблеми творення образно-сміслових єдностей в аспекті художнього текстотворення.

Праці вченого рясніють проникливими спостереженнями над образним словом. Для науковця поетичне слово постає у всій своїй концептуальній рухливості змісту, у взаємодії об'єктивного та суб'єктивного, співіснуванні емотивного та раціонального, зрештою, як носій естетичного переживання світу. Це стосується, зокрема, народнопоетичної та індивідуально-авторської символіки, сміслових перетворень слова в художньому контексті, виявів особливостей ідіостилу автора на рівні словесно-образних засобів та експресивного синтаксису. Невипадково навіть самі назви публікацій указують на специфіку теоретико-методологічних настанов автора в його прагненні пізнати й осягнути діалектику народження художнього тексту та його культурне життя («Ключова метафора в авторському стилі Григора Тютюнника» (1991), «Концепт «доля» в поетичній картині світу Тараса Шевченка» (2005), «Поезія як чинник розвитку мови в естетичному напрямі (2006), «Розширення семантико-сміслової структури слова в художній мові (за збіркою вибраних віршів Ліни Костенко «Триста поезій»)» (2014). Про широту інтересів дослідника свідчить його увага до творчості багатьох провідних українських письменників, що належать до різних літературних епох: Г. Сковороди, І. Котляревського, Г. Квітки-Основ'яненка, Т. Шевченка, Я. Головацького, П. Куліша, І. Нечуя-Левицького, М. Коцюбинського, Лесі Українки, О. Кобилянської, П. Тичини, В. Поліщука, І. Микитенка, О. Довженка, А. Малишка,

Д. Павличка, О. Гончара, І. Драча, В. Стуса, Григора Тютюнника, Л. Костенко, І. Світличного, В. Мисика, М. Вінграновського та інших. Теоретичні й практичні напрацювання в галузі лінгвопоетики знайшли своє відображення в навчальному посібнику «Особливості слововживання в поетичній мові» (1985), у якому сформульовано низку оригінальних ідей щодо аналізу семантичних ускладнень поетичного слова.

Вагомою є праця В. Калашника в галузі термінознавства. Він автор та укладач словників галузевої термінології та загальномовних словників (тлумачних, фразеологічних, перекладних), серед них «Українсько-російський словник наголосів» (у співавторстві з Л.Г. Савченко, 1997), «Словник фразеологічних антонімів української мови» (у співавторстві з Ж.В. Колоїз, 2004), «Російсько-український словник з радіотехніки, радіоелектроніки та радіофізики» (у співавторстві з О.Я. Кириченком, О.А. Лисенко та ін., 2006) та ін.

Усією своєю різнобічною науковою діяльністю професор Володимир Калашник продовжує й розвиває традиції Харківської філологічної школи. Чи не тому предметом його студій раз по раз стає осмислення наукової спадщини філологів, діяльність яких пов'язана з різними етапами становлення харківської і загалом вітчизняної лінгвістики: Олександра Потебні, Юрія Шевельова, Олекси Синявського, Леоніда Булаховського, Миколи Наконечного, Віктора Ужченка, Олександра Юрченка.

Наукові ідеї В.С. Калашника розвивають його численні учні — аспіранти, кандидати й доктори наук. Лінгвістична школа професора В. Калашника означена такими дослідницькими напрямками, як стилістика поетичної мови, прагматика мови засобів масової комунікації, термінознавство, оказіональне словотворення.

Виважені, об'єктивні виступи вченого часто лунають на захистах дисертацій. Він є членом Національної правописної комісії, експертної комісії МОН України з проблематики наукових досліджень за напрямом «Філологія». Його праця гідно поцінована: В.С. Калашник — заслужений професор ХНУ імені В.Н. Каразіна (2000), заслужений працівник освіти України (2008), нагороджений почесною грамотою Верховної Ради України (2005).

Дослідник української мови в її різних функціональних виявах, В.С. Калашник сам є зразковим стилістом, наділеним від природи тонким чуттям слова, яке Надія Денисівна Бабич влучно назвала «хистом вражати стилістичними відкриттями». Філологічна ерудиція, глибина осягнення та майстерність аналізу мовного матеріалу, бездоганне володіння словом — це ті визначальні риси, що формують образ мовознавця Володимира Калашника. Для нього слово — це не лише об'єкт наукової рефлексії, а й засіб естетичного осягнення світу. Ювіляр — творець витончених, гармонійних, довершених поезій, які зачаровують читачів глибиною змісту та мелодійністю звучання. Він автор кількох поетичних збірок, які гідно поціновані читачами.

Володимир Семенович Калашник — талановитий науковець, вдумливий вчитель, ніжний лірик — творить свій особливий життєпис, кож-

на сторінка якого позначена нестримним прагненням до пізнання світу рідного слова і людини у світі мови.

Щиро вітаючи Вас, дорогий Володимире Семеновичу, з високоліттям, бажаємо міцного здоров'я, нових наукових відкриттів, плідної праці на ниві філології, поетичного натхнення!

*Микола ФІЛОН, Галина ГУБАРЕВА
Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна, м. Харків*

Статтю отримано 22.04.2016

Mykola Filon, Halyna Hubareva

V. N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv

THE DIVERSITY OF PERSONALITY:
SCIENTIST, TEACHER, POET
(to the jubilee of professor V.S. Kalashnyk)

The article covers the scientific and educational work of Karazin Kharkiv National University professor V.S. Kalashnyk. It accentuates the linguist's versatile scientific interests, outlines and characterizes his search paradigms in poetics, stylistics, lexicology and translation studies, points out the scientist's significant contribution to training of proficient specialists.

Keywords: *V. Kalashnyk, philology, the Ukrainian Language, word, poetics, stylistics, semantics.*